

'Da Hitler stjal den lyserøde kanin'

af Caroline Link

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Dansk, tysk og historie
- **Niveau:** Fra og med 4. klasse
- **Overordnede temaer:** Jødeforfølgelse, tolerance, landflygtighed dengang og nu, at høre hjemme
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

Kort om undervisningsmaterialet

'Da Hitler stjal den lyserøde kanin' handler om den 10-årige jødiske Anna, der sammen med sin familie tvinges væk fra Tyskland i begyndelsen af 1930'erne, hvor Adolf Hitler og hans nationalsocialistiske parti begynder at dominere den politiske magt i landet. Det er en film, der ses gennem Annas blik og erfaringsperspektiv, og derfor er 'Da Hitler stjal den lyserøde kanin' også – sine voldsomme tematikker til trods – også i høj grad henvendt til børn. Medierådet anbefaler den fra 7 år, men den er for kompleks i både sprog og indhold til at man for alvor vil kunne arbejde med den før ca. 4. klassetrin. Til gengæld vil man sagtens kunne arbejde med den i sprogfaglig sammenhæng i folkeskolens ældre klasser, fordi stoffet i den grad indbyder til refleksion. Undervisningsmaterialet er bygget op om de mest centrale temaer i filmen og er ikke fagspecifikke som sådan.

Overvejelser inden filmen

'Da Hitler stjal den lyserøde kanin' tager sin begyndelse i Berlin i 1933 ti dage før det valg, hvor det lykkedes den fremstormende nationalsocialist, Adolf Hitler, at samle en koalition, der sikrede ham og hans parti stor indflydelse i landet. Filmen handler altså ikke specifikt om Anden Verdenskrig, men om de år, der ledte op til krigen fra 1939 til 1945, og derfor er "Da Hitler stjal den lyserøde kanin" heller ikke en krigsfilm, men en film om flugt, religiøs forfølgelse og det at høre hjemme et sted. Hitler er ikke konkret til stede i filmen som andet end en dominerende politisk stemme, der på rekordtid forandrer familien Kempers liv. Fordi historien fortælles gennem Anna, er det hendes familie, der er udgangspunktet – et 10-årigt barn har jo ikke blik for storpolitiske linjer og konsekvenser – men den lille familie bliver symbol på et helt folks trængsel.

Det er også vigtigt for eleverne at vide, at filmen er baseret på en virkelig historien. Det er en filmatisering af Judith Kerrs berømte bestseller af samme navn. Den blev udgivet i 1971 og er siden blevet oversat til mere end 40 sprog og læses over hele verden. Virkelighedsperspektivet kan være relevant for eleverne for at sætte sig ind i, at fortællingen har rod i virkeligheden.

- Kig på filmplakaten sammen med eleverne og tal om, hvilket indtryk man får af filmen alene ved at kigge på den. Plakaten er jo ofte det første indtryk en film efterlader, og det er den, der skal lokke folk til at se filmen
- Find oplysninger om virkelighedens Anna – altså Judith Kerr. Hvilken effekt har det, at filmen er baseret på en sand historie? Er det voldsommere, når man ved, det er sket i virkeligheden?
- Tal med eleverne om Tyskland i 1930'erne som historisk periode. Hvordan kunne det ske, at nazisterne kom til magten, og hvorfor var det netop jøderne Hitler havde set sig så rasende på?

Handlingsreferat

”Det virker som om alle berømte mennesker har haft en grufuld barndom.” Det må Anna og hendes storebror Max konkludere efter at have kigget i Max’ bog om famøse skikkelser fra verdenshistorien. Deres egen barndom føles tryk og god, så de må nok kigge i vejviseren efter berømmelse. Og alt er da også godt. I åbningsscenen er de to søskende til karneval med deres venner. Max er klædt ud som

Zorro og Anna, der har sin godt slidte lyserøde kanin med, har iført sig kostume som et tiggerbarn – intetanende om, at hun få måneder senere selv vil være ramt af fattigdom. Men stemningen til festen ændres brat, da tre unge drenge i Hitlerjugend-antræk og hagekorseemblemer kommer ind og begynder at kaste rundt med Annas lyserøde kanin. Heldigvis kommer den Zorro-forklædte Max hende til undsætning, og for sidste gang i lang tid kan Anna føle sig forvisset om, at barndommens helte kommer og redder hende, sådan som fantasiens regler foreskriver.

Anna og Max bor med deres mor, Dorothea, der er komponist, og deres far, Arthur, der er forfatter og teaterkritiker. Forældrene er travle intellektuelle, og hjemmet emmer af kultur og viden. Da moderen græder, foreslår Max, at hun måske har snittet løg, men begge børn ved udmærket, at deres mor aldrig laver mad (det står også klart senere, da hun faktisk får brug for det). Alt det huslige er overladt til familiens trofaste hjælpe fru Heimpel, som Anna aldrig kalder andet end Heimpi. Hun er som en ekstra forælder, der sørger for at der altid er varm mad på bordet, rent tøj i skabene og at hjemmet i øvrigt er indbydende og hyggeligt.

Men idyllen skal ikke vare ved. Forældrene er bekymrede ved udsigten til at Hitler skal komme til magt i landet. Arthur har mere end en gang optrådt kritisk over for de nye politiske vinde, og sammenligner i et radioprogram Hitler med djævlens tjener. Hvis Hitler vinder det kommende valg, vil han utvivlsomt komme efter Arthur, som trods sin stædige influenza er nødt til at flygte, inden hans pas bliver inddraget.

Anna og Max forstår det ikke, men lytter til deres mor og deres onkel Julius, der kommer på besøg for at bekræfte, at det ikke længere er trygt for familien at være i Berlin. De må alle af sted, og de må ikke sige det til nogen. Så efter nogle dage får Anna og Max besked på at pakke deres ting. To bøger og et

stykke legetøj per snude kan det blive til. Nu er Anna splittet. Skal hun tage sin bamse eller den lyserøde kanin med? Hun kan ikke selv træffe valget, så Heimpi lover hende, at hvis hun pakker kaninen og sit resterende legetøj i en kuffert, vil hun passe på det, og sende det af sted til hende senere.

Det afgør sagen. Kaninen bliver derhjemme. Men som titler antyder, så kommer den ikke tilbage til Anna. Den bliver nemlig sammen med resten af familiens ting i det store hus beslaglagt af nazisterne.

Det lykkes Anna, Max og deres mor at komme sikkert til Schweiz for at blive genforenet med faderen. Undervejs på den lange togtur har Anna også fået influenza, så familien må bruge en stor del af deres sparsomme opsparing på at bo på et fint hotel, mens hun får det bedre. Mens hun sover har hun febevildelser og drømmer, at der er en stor elefant i rummet.

Livet i Schweiz virker lovende. Anna og Max får hurtigt venner, og selvom de skal vænne sig til det mærkelige sprog og den underlige mad, falder de snart til. Omringet af de høje alper, der ser næsten beskyttende ud, leger de udenfor og forsøger at skabe sig en ny tilværelse. Men bedst som det er begyndt føles hjemligt – Anna lærer, at når drengene kaster med småsten er det for at vise kærlighed – må de videre. Det er ikke sikkert for familien af blive i Schweiz, der som faderen siger, er bange for at miste deres neutralitet på grund af de mange intellektuelle jøder, der flygter til landet.

I Tyskland, får de at vide at Julius, er de begyndt at brænde Arthurs bøger. Sikkerhed er det vigtigste, siger Julius, men Arthur er i tvivl. Måske burde han være blevet for at give Tyskland en stemme. Men da Julius fortæller om en jødisk professor, der blev taget til fange af nazisterne, lænket som en vagthund og tvunget til at gø og spise af en skål på jorden, bliver Arthur overbevist. Derfor efterlader han og Dorothea børnene i Schweiz i ti dage, mens de tager til Paris for at finde en lejlighed.

Hvor livet i Schweiz var præget af plads og natur, der den nye lejlighed i Paris lille og mørk. Udlejeren Madame Prune er konstant på vagt og har ikke meget til overs for jøder. Arthur håber på at kunne afsætte flere artikler i den franske hovedstad, men det kan kun blive til en ugentlig teateranmeldelse for en jødisk avis. Kultur er en luksus, der ikke er råd til i disse tider, får han at vide. Så nu er den før så velstående familien Kemper fattige. Der er ikke råd til biografbureau med de nye venner, privatskole med latinundervisning er skiftet ud med den lokale pigeskole, hvor der terpes udenadslære, og Arthur forærer sin hustru et tørklæde med klaviatur for at hun ikke skal glemme, hvem hun er. Et lavpunkt indtræffer, da Anna og Max tager sko og strømper af og begiver sig ned i et iskoldt springvand for at fiske ønskemønter op for at få råd til en ny elpære over spisebordet.

Efter et stykke tid i Paris, må familien atter videre. Arthur kan ikke tjene nok i Frankrig, og i England er der interesse for det filmmanuskript, han har skrevet om Napoleon. Så nu går turen til London. Men denne gang nægter Max og Anna at blive ladt alene tilbage. ”Man må holde sammen, når man ikke har et hjem,” siger Anna, da de er oppe i Eiffeltårnet for at sende den røde ballon, Julius har sendt til hende op i luften. Og sådan bliver det. Filmen slutter på færgen på vej til England, hvor et nyt hjem, et nyt sprog og en ny verden venter.

- Karnevals festen i begyndelsen af filmen repræsenterer en lykkelig, uskyldig barndom med leg og fjollerier. Den står i skarp modsætning til den tilværelse Anna og Max senere skal ud på. Hvorfor mon, instruktøren Caroline Link, har valgt at indlede filmen med denne scene?
- Hver gang Anna forlader et sted – først Berlin, så Schweiz og til sidst Paris – siger hun farvel til tingene og husene. Hvorfor gør hun det?
- Hvad kendetegner de forskellige steder Anna flytter hen? Hvordan er der i Schweiz og i Paris?
- Den lyserøde kanin bliver et symbol på den tabte barndom. Prøv, afhængig af klassetrin, at tale med eleverne om den metafor. Hvordan virker det for eksempel, at titlen handler om en ting, der er væk det meste af filmen?
- Hvorfor tænker Anna så meget på elefanter? Hvad kan det betyde?
- Anna og Max forstår ikke sproget, da de ankommer til Paris. Hvad betyder det for os, at vi kan forstå de mennesker, vi er sammen med?
- Den franske krigsfører Napoleon spiller også en rolle i filmen. Find oplysninger om ham. Hvem var han, hvad er han kendt for? Er der en sammenhæng eller et modsætningsforhold mellem Napoleon og Hitler?
- En aften tager Arthur Max med ud for at spise snegle med hvidløg for penge, der ellers skulle være brugt på en elpære. Hvordan skal vi forstå den scene?
- Anna tegner meget i løbet af filmen, men hun tegner næsten altid katastrofer eller triste ting. ”Der er ingen mening i at tegne det, andre vil have,” siger hendes far. Hvordan skal vi forstå hendes tegninger. Få eleverne til at tegne deres egne tegninger med udgangspunkt i eller inspireret af filmen.

Tematisk orienterede arbejds spørgsmål

Tolerance og ytringsfrihed

I Danmark og det meste af den vestlige verden, er vi vant til at man må sige og mene, hvad man vil, så længe man ikke er bevidst krænkende over for andre. Man har ret til sine politiske og religiøse holdninger og kan ikke forfølges på baggrund af det. Sådan forholdt det sig mildt sagt ikke i tiden, hvor ’Da Hitler stjal den lyserøde kanin’ foregår. Diskuter med afsæt i filmen, hvordan det har været at blive

forfulgt og jaget på flugt på grund af sine holdninger, hvilket var tilfælde for mange intellektuelle i krigstiden. Tal også om bogafbrændingerne som led i nazisternes forsøg på at komme forkerte holdninger til livs.

Jødeforfølgelsen og flygtninge i dag

Det lykkes Anna og hendes familie at slippe væk fra Nazityskland, men så heldige var der mange familier, der ikke var. De flygtede fra en privilegeret tilværelse til et liv i fattigdom og usikkerhed. Tal om jødeforfølgelserne i 1930'erne og 1940'ernes Tyskland og perspektiver fortiden til nutiden, hvor mange mennesker verden over også er på flugt på grund af de ting, de mener eller tror på.

At have hjemme

Anna og Max mister deres hjem, da de tager toget til Schweiz, og i løbet af filmen vender de ofte tilbage til spørgsmålet om at have et hjem. Tal med eleverne om, hvad et hjem vil sige. Hvad de forbinder de med hjem? Er der nogen, der har prøvet ikke at føle sig hjemme?

